

Kolesnyk Alina, PhD in Technics, Associate Professor, Department of Foreign Languages, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-69; e-mail: kaf1402@mail.ru.

*Рекомендовано до публікації канд. екон. наук, доц. С.М. Смольняковою, канд. екон. наук, доц. О.Є. Чатченко.
Отримано 1.08.2015. ХДУХТ, Харків.*

УДК 658.15

СУТЬ, ВИДИ ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ПОЗИКОВИМИ РЕСУРСАМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

О.М. Іванюта

Сформульовано чинники зростання потреби торговельних підприємств у фінансових ресурсах у міру збільшення обсягів їх фінансово-господарської діяльності. Розглянуто можливість досягнення високих кінцевих результатів діяльності торговельного підприємства завдяки ефективному управлінню залученням та використанням позикових ресурсів.

Визначено основні джерела формування позикового капіталу підприємства торгівлі та охарактеризовано основні переваги й недоліки використання ним кредитних коштів. Визначено та структуровано ключові етапи формування політики управління позиковими ресурсами торговельного підприємства.

***Ключові слова:** позикові ресурси, позиковий капітал, політика управління, торговельне підприємство.*

СУТЬ, ВИДЫ И ЭТАПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИТИКИ УПРАВЛЕНИЯ ЗАЕМНЫМИ РЕСУРСАМИ ТОРГОВОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

О.Н. Иванюта

Сформулированы факторы роста потребности торговых предприятий в финансовых ресурсах по мере увеличения объемов их финансово-хозяйственной деятельности. Рассмотрены возможности достижения высоких конечных результатов деятельности торгового предприятия

благодаря эффективному управлению привлечением и использованием заемных ресурсов.

Определены основные источники формирования заёмного капитала предприятия торговли и охарактеризованы основные преимущества и недостатки использования им кредитных средств.

Определены и структурированы ключевые этапы формирования политики управления заемными ресурсами торгового предприятия.

Ключевые слова: *заемные ресурсы, заемный капитал, политика управления, торговое предприятие.*

THE ESSENCE, TYPES AND STAGES OF FORMING THE POLICY OF MANAGING LOAN RESOURCES OF A COMMERCIAL ENTERPRISE

O. Ivanyuta

Attraction of financial resources always follow functioning and development of economic entities that is connected with the use of various types of capital including loan capital as one of the most important components for its development and further effective activity.

Financial stability of any enterprise is one of the most important conditions of its stable functioning and dynamic development under market conditions. The sufficient level of financial stability of economic entity guarantees its paying capacity, stable profitability, stipulates its freedom from sharp changes of market situation in the external environment, reduces the risk of bankruptcy.

Sufficient presence and equality of financial resources, their effective application specify financial prosperity of a commercial enterprise: profitability, paying capacity, liquidity, and financial stability. That is why formation of a correct, rationally advantageous policy of managing the formation and effective use of loan capital is one of important functions directed towards the provision of high results of financial-economic activities of commercial enterprises. The enterprise using loan capital possesses higher financial potential of its development and the possibilities and thee capabilities of financial profitability growth.

Therefore, use of loan assets is an important question for a commercial enterprise, and requires weighed approach to the specification of the necessity of loan assets, choice of their sources and volumes of attraction.

The authors consider the possibilities of achieving high results of a commercial enterprise due to effective managing the attraction and use of loan resources. Main sources of forming loan capital of a commercial enterprise are defined and main advantages and drawbacks of using loan capitals are characterized. The authors defined and structured key stages of the formation of policy managing loan resources by a commercial enterprise.

Keywords: *borrowed funds, debt capital management policy, trade company.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Функціонування торговельного підприємства супроводжується безперервним кругообігом коштів, що здійснюється у вигляді витрат ресурсів і отримання доходів, їх розподілу і використання. При цьому визначаються джерела коштів, напрями і форми фінансування, оптимізується структура капіталу.

Основною метою аналізу фінансово-господарської діяльності торговельних підприємств є пошук резервів для підвищення її ефективності. Тому побудова правильної політики формування позикових коштів є однією з важливих функцій, яка спрямовується на забезпечення досягнення високих кінцевих результатів господарської діяльності підприємств.

Торговельне підприємство в умовах ринкової економіки для своєї діяльності потребує залучення фінансового капіталу, що є джерелом формування його майна, отже, його фінансово-господарська діяльність безпосередньо залежить від обсягу і структури його фінансового капіталу.

Джерелами формування капіталу можуть бути як власні фінансові ресурси, так і позикові. Для більшості торговельних підприємств основною частиною і базою всього фінансового капіталу є власний капітал, але діяльність підприємства в системі ринкової економіки неможлива без періодичного використання різноманітних форм залучення позикових коштів, які становлять значну частку в структурі капіталу торговельного підприємства.

Оптимальна структура загального капіталу є передумовою ефективності його використання. Використання позикових коштів дає можливість приросту рентабельності власного капіталу, але негативно впливає на фінансову стійкість підприємства. Отже, використання позикових коштів є важливим питанням для торговельного підприємства і потребує виваженого підходу до визначення потреби в них, вибору їх джерел та обсягів залучення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Позикові ресурси є одним із фундаментальних понять фінансової науки. Проте дотепер серед науковців немає загальноприйнятої точки зору щодо теорії зазначеного питання. Науковці трактують поняття «позикові ресурси» по-різному.

Так, А.А. Мазаракі зазначає, що позикові ресурси являють собою сукупність різних за формою та умовами залучення зовнішніх фінансових ресурсів, які отримує торговельне підприємство на зворотній та платній основі на певний період [4].

За Є.І. Бородіним, позикові ресурси – це довгострокові кредити банків, кошти інших підприємств, облігаційні позики та ін. [5].

На думку інших науковців, позикові фінансові ресурси – це ресурси, що знаходяться тимчасово в розпорядженні підприємства і можуть використовуватися для досягнення статутних цілей. До їх складу входять отримані кредити та кошти, мобілізовані на фінансовому ринку [6].

Деякі автори вважають, що позикові фінансові ресурси – це в основному банківські позики, які відіграють важливу роль у розвитку діяльності підприємств.

За їх допомогою підприємства задовольняють потребу в грошових коштах для формування матеріальних запасів і затрат, сприяючи цим налагодженню безперервної роботи підприємств та збільшенню обсягів їх діяльності [9].

Метою статті є дослідження суті видів та етапів формування політики управління позиковими ресурсами торговельного підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Позиковий капітал формується на тимчасовій основі у вигляді довгострокової або короткострокової позики, яка здійснюється у формі банківського кредиту.

Підприємство, що використовує позиковий капітал, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту фінансової рентабельності. Політика формування структури капіталу є складовою частиною загальної політики управління прибутком підприємства, що полягає в забезпеченні такого використання власного і позикового капіталу, яке оптимізує співвідношення рівня фінансової рентабельності та рівня фінансових ризиків відповідно до вибраних критеріїв управління прибутком.

Оцінка вартості позикового капіталу має низку особливостей, серед них відносна простота формування базового показника оцінки вартості, облік податкового коректора під час оцінювання вартості позикових коштів.

Вартість залучення позикового капіталу має високу міру зв'язку з рівнем кредитоспроможності підприємства, який оцінюється кредитором; залучення позикового капіталу завжди пов'язане зі зворотним грошовим потоком не тільки з обслуговування боргу, але й погашення зобов'язань відносно основної суми цього боргу.

Розробка оптимальної стратегії фінансування підприємства потребує врахування макроекономічної ситуації на ринку фінансових

ресурсів. На макрорівні основним середовищем залучення фінансових коштів для підприємств є банківський сектор та фондовий ринок.

Підприємства для розширення своєї діяльності використовують такі основні види позик:

- банківський кредит – як частина позикового капіталу надається підприємствам за плату, тобто вони сплачують за його використання певний відсоток від їх суми, передається в тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання;

- фінансовий лізинг – господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних правом користування та володіння об'єктом лізингу;

- комерційний (товарний) кредит – це окремий вид кредиту, якщо кредит надається в товарній формі, а сплачується у грошовій із відстрочкою або розстрочкою платежу;

- облігаційні позики – це форма випуску облігацій підприємством на певних, заздалегідь застережених правових умовах, тобто вигідна форма залучення капіталу, оскільки власники облігацій не мають права втручатися в господарську діяльність підприємства, на відміну від акцій, які дають право участі в капіталі.

В умовах світової фінансової кризи актуальним є питання залучення фінансових ресурсів шляхом емісії облігацій. Як свідчить досвід розвинених країн, у період фінансових криз на фоні значного скорочення ринків акцій облігації продовжують ефективно виконувати роль джерела фінансових ресурсів для емітентів.

Проте використання корпоративних облігацій у вітчизняній практиці є досить обмеженим через відсутність необхідного досвіду та відповідного рівня розвитку українських підприємств, нерозвиненість і закритість українського фондового ринку тощо.

Безоплатним для підприємства є використання і такого джерела позикового капіталу, як кредиторська заборгованість із заробітної платні за товари і послуги, за розрахунками з бюджетом, за страхування тощо.

Ці елементи позикового капіталу підприємство мусить повернути, але поки воно ними володіє до терміну їх погашення (а нерідко і понад цей термін), то зазначеними коштами розпоряджається на свій розсуд.

Використання позикового капіталу надає торговельним підприємствам, крім раніше розглянутих прямих переваг, ще й

опосередковані, як наприклад, зменшення бази оподаткування, а відтак, і скорочення платежів до бюджету (відсотки за кредит відносять до валових витрат, завдяки цьому зменшується прибуток до оподаткування).

Підприємство може отримати додаткову вигоду від використання позикового капіталу в період підвищення темпів інфляції. Це зумовлено тим, що повернення боргу здійснюється грошима меншої купівельної спроможності.

Водночас залучення підприємствами позикового капіталу містить у собі й певні загрози. Головна з них – це зростання ризику зниження їх фінансової стійкості та платоспроможності. Крім того, виплачені відсотки за кредит є елементом витрат, а отже, вони зменшують масу прибутку підприємства і рентабельність авансованого капіталу.

Підприємства, які мають намір узяти кредит, можуть зазнати серйозних втрат в умовах нестабільного зовнішнього середовища і виникли через це недоступність кредиту (високі відсоткові ставки за кредит, завищені вимоги до застави як гарантії кредиту тощо).

На рисунку 1 наведено етапи формування політики залучення, використання та повернення кредитором підприємством торгівлі позикових фінансових ресурсів.

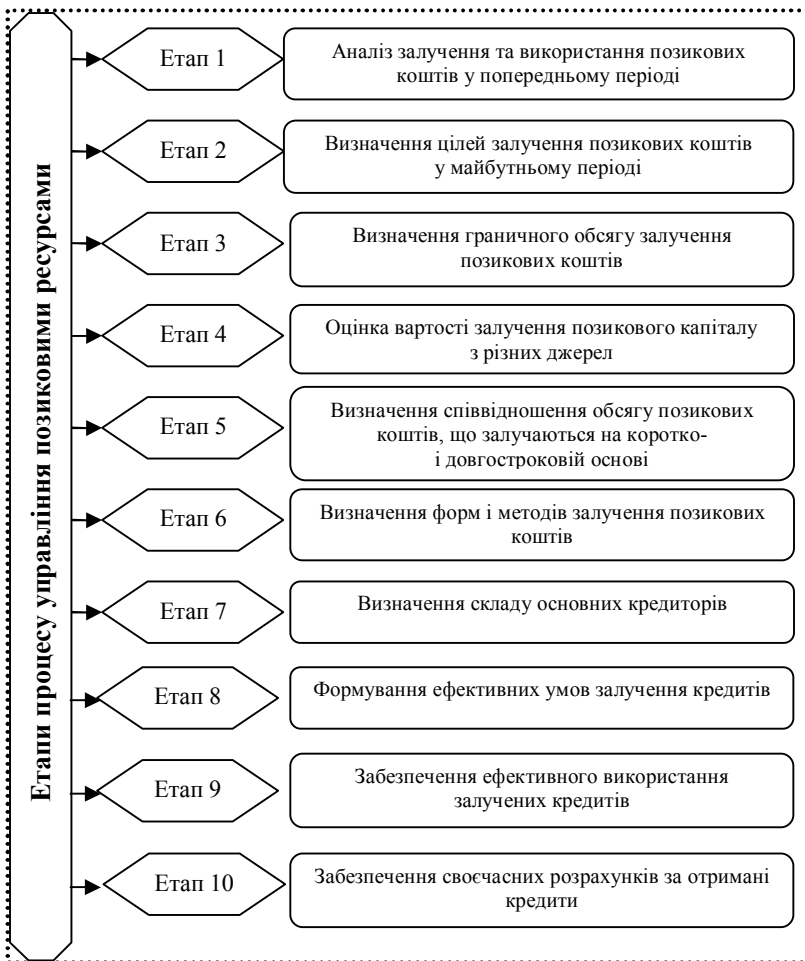
Позиковий фінансовий капітал торговельних підприємств може утворюватись за рахунок двох основних груп джерел позикових коштів. Перша група – зовнішні джерела позикових коштів. Ця група джерел складається з двох підгруп – зовнішні довгострокові й зовнішні короткострокові джерела позикового фінансового капіталу.

Для формування довгострокового позикового фінансового капіталу використовують зовнішні довгострокові фінансові ресурси, на самперед, довгострокові облігаційні позики, довгострокові банківські кредити і фінансовий лізинг.

У світовій практиці активно використовується також довгостроковий податковий кредит і податкові пільги.

Зовнішні короткострокові позикові фінансові ресурси використовуються для формування короткострокового позикового фінансового капіталу, для чого придатні насамперед короткострокові банківські кредити і товарний (комерційний) кредит.

Друга група – внутрішні джерела позикових коштів, до яких належать позикові фінансові ресурси, що утворюються за рахунок відстрочених і прострочених зовнішніх довгострокових і короткострокових зобов'язань.

Рис. 1. Етапи формування політики управління позиковими ресурсами торговельного підприємства

За умови стабільної ринкової економіки обсяг таких позикових ресурсів є незначним. Однак у перехідний період ці позикові кошти використовуються досить активно для формування довгострокового і короткострокового фінансового капіталу.

Перш ніж планувати обсяги залучення довго- та короткострокового капіталу шляхом одержання банківських позик,

фінансові служби підприємства мають проаналізувати можливості отримання потрібного кредиту та оцінити ризики його впливу на фінансову стійкість суб'єкта господарювання.

Для цього доцільно провести аналіз відповідності параметрів діяльності підприємства критеріям кредитоспроможності, які вимагаються певним банком.

Висновки. Проаналізувавши основні джерела залучення позикових ресурсів, можна відзначити, що найвагоміший вплив серед усіх зазначених джерел формування фінансових ресурсів має зовнішній позиковий капітал, зокрема кредити банків, облігаційні позики, позики небанківських кредитних установ. Проте залучення банківських кредитів супроводжується зростанням плати за їх використання, що призводить до збільшення операційних витрат та збитковості підприємств.

Залучення та використання позикових ресурсів впливає на зростання рентабельності власних коштів, але становить загрозу для фінансової стійкості підприємства. Тому процес залучення й використання позикових коштів є нагальним питанням для підприємств торгівлі і потребує виваженого підходу до визначення потреби в них, вибору їх джерел та обґрунтування обсягів залучення.

Таким чином, у сучасних умовах функціонування підприємств торгівлі важливе значення має розробка та реалізація ефективної політики управління позиковими ресурсами, які є важливими джерелами забезпечення їх фінансово-господарської діяльності.

Список джерел інформації / References

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
Official site of the State statistical service of Ukraine, available at : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами : [пер. с англ.] / Дж. К. Ван Хорн. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 800 с.
Van Horn, Dzh.K. (2003), *Basis of Finance Management, translation from English [Osnovy upravlenija finansami]*, Finance and Statistics, Moscow, 800 p.
3. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр : Эльга, 2004. – 720 с.
Blank, A.I. (2004), *Financial strategy of the enterprise [Finansovayastrategiya predpriyatiya]*, Nika-Tsentr, El'ga, Kyiv, 720 p.
4. Економіка торговельного підприємства : підручник для вузів / [Мазаракі А. А. та ін.] ; під ред. проф. Н. М. Ушакової. – К. : Хрещатик, 1999. – 800 с.

- Mazaraki, A.A. [et al.] (1999), *Economy of trade enterprise [Ekonomika torhovel'noho pidpryyemstva]*, Khreshchatyk, Kyiv, 501 p.
5. Бородин Е. А. Финансы предприятий : учеб. пособие / Е. А. Бородин, Ю. С. Голиков, Н. В. Колчин. – М. : Банки и биржи : ЮНИТИ, 1995. – 208 с.
Borodun, E.A., Holykov, Y.S., Kolchyn, N.V. (1995), *Finance of enterprises [Fynansi predpriyatyy]*, YNYTY, Banky i byrzhы, Moscow, 208 p.
6. Финансы: курс для финансистів : навч. посіб. / [за ред. В. І. Оспішева]. – К. : Знання, 2008. – 567 с.
Ospidev, V.I. (2008), *Finance: a course for financiers [Finansy: kurs dlya finansystiv]*, Znannya, Kyiv, 567 p.
7. Краснокутська Н. С. Управління потенціалом торговельного підприємства : монографія / Н. С. Краснокутська. – Х. : ХДУХТ, 2012. – 322 с.
Krasnokuts'ka, N.S. (2012), *Management in potential of trade enterprise [Upravlinnya potentsialom torhovel'noho pidpryyemstva: monography]*, hDUKhT, Kharkiv, 322 p.
8. Чорна М. В. Обґрунтування підходу до визначення ефективності діяльності підприємств торгівлі як основи їх конкурентостійкості / М. В. Чорна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 7/8. – С. 113–128.
Chornay, M.V. (2009), “Rationale approach to determining the effectiveness of trade as the basis of their concourentostiyacist” [“Obg'runtuvannja pidhodu do vyznachennja efektyvnosti dij'al'nosti pidpryjemstv torgivli jak osnovy i'h konkurentostijkosti”], *The formation of market relations in Ukraine*, No. 7/8, pp. 113-128.

Іванюта Оксана Миколаївна, ст. викл., обліково-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-07, 0662996261; e-mail: oks_nuta@mail.ru.

Іванюта Оксана Николаевна, ст. преп., учетно-финансовый факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-07, 0662996261; e-mail: oks_nuta@mail.ru.

Ivanyuta Oksana, Senior Lecturer, department of Finance, Kharkiv State University of food technology and trade. Address: str. Klochkovsaya, 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-07, 0662996261; e-mail: oks_nuta@mail.ru.

*Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. А.С. Крутовою.
Отримано 1.08.2015. ХДУХТ, Харків.*